

Sygn. akt I C 1806/12

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 26 lutego 2013 roku

Sąd Okręgowy w Białymstoku I Wydział Cywilny

w następującym składzie:

Przewodniczący:	SSO Joanna Dorota Toczyłowska
Protokolant:	starszy protokolant Justyna Nowacka

po rozpoznaniu w dniu 18 lutego 2013 roku w Białymstoku

na rozprawie

sprawy z powództwa M. P. i Z. P. (1)

przeciwko R. P. i A. W.

o ustalenie

I. oddała powództwo

II. odstępuje od obciążania powodów kosztami postępowania sądowego

UZASADNIENIE

Powodowie M. P. oraz Z. P. (1), w pozwach z dni – odpowiednio – 05 listopada 2012 roku i 10 lipca 2012 roku przeciwko R. P. i A. W., wnieśli o ustalenie „na podstawie jakiego dowodu prawa własności /podstawy prawnej działu spadku) pozwany R. P. dokonał działu spadku po Z. P. (2) i jej spadkobiercy, synu J. P. (1)”. Powodowie wnosili o ustalenie powyższego „poprzez zobowiązanie pozwanych do przekazania Sądowi i powodom aktu kupna w formie aktu notarialnego przez Z. P. (2) nieruchomości położonej w B. przy ul. (...), oznaczonej numerem geodezyjnym (...) o łącznej powierzchni 735 m², po której pozwany R. P. dokonał działu spadku w sprawach II Ns 2051-00, II Ns 1149/02 i II Ca 787/02”, jak również poprzez „zobowiązanie pozwanych do przekazania Sądowi i powodom postanowienia Sądu o nadaniu wskazanej nieruchomości w w/w sprawach o dział spadku po Z. P. (2) dla jej spadkobierców: córki K. K. w 1/3 części, córki W. G. (1) w 1/3 części i synowi J. P. (1) w 1/3 części, po którym pozwany R. P. dokonał działu spadku w sprawie II Ns 1149/02.

W uzasadnieniu powodowie wskazali, iż w dniu 02 czerwca 2000 roku ich matka B. P. przeniosła na rzecz M. P. posiadanie samoistne położonej przy ul. (...) nieruchomości, którą zasiedziała w całości z dniem – zdaniem powodów – 01 stycznia 1985 roku. Z umowy przeniesienia posiadania sporządzonej w formie aktu notarialnego wynika, że w ewidencji gruntów i budynków Miasta B. brak było dokumentu wskazującego właściciela, a osobą władającą była B. P.. W 2000 roku M. P. wniósł do Sądu Rejonowego w Białymstoku wniosek o stwierdzenie zasiedzenia wskazanej nieruchomości na rzecz matki, a postępowanie toczyło się pod sygn. II Ns 2051/00. Natomiast pozwany R. P. i jego siostra J. W. /zmarła w 2012 roku, żona pozwanego A. W./ byli przeciwni temu wnioskowi. W maju 2002 roku R. P. wniósł do Sądu Rejonowego w Białymstoku wniosek o dział spadku po właścicielce – babce Z. P. (2) i jej synu

J. P. (1). Sprawy nadano sygn. II Ns 1149/02. Zdaniem powodów pozwany R. P. w swoim wniosku poświadczył nieprawdę, że masą spadkową po Z. P. (2) była nieruchomość zapisana powodowi M. P. przez matkę B. P.. Pozwany R. P. do swego wniosku nie dołączył żadnego dokumentu bądź dowodu prawa własności, a jedynie powołał się na stwierdzenie nabycia spadku. Powodowie twierdzili natomiast, że nieruchomość o pow. 735 m² wskazana w umowie przeniesienia posiadania, we wniosku o zasiedzenie i wniosku pozwanego o dział spadku powstała w 1956 roku i jest 1/3 masy spadkowej po Z. P. (2), co zdaniem powodów wynika z wymienionych przez nich szczegółowo dokumentów. Wyżej wymieniona w chwili śmierci dnia 04.04.1950 roku pozostawiła bowiem nieruchomość o pow. 1.923 m² trojgu spadkobiercom: córkom K. K. i W. G. (1) oraz synowi J. P. (1) – po 1/3 na rzecz każdego z nich. J. P. (1) oświadczył nieprawdę, że jest jedynym spadkobiercą w latach 1954, 1956 i w latach '60 sprzedał część owej nieruchomości – ponad swój udział w spadku. Zdaniem powodów nie istnieje dowód prawa własności w formie aktu notarialnego, a w żadnym z istniejących dokumentów nie ma sprecyzowanej wielkości nieruchomości, którą Z. P. (2) zakupiła w 1937 roku i posiadała do śmierci w 1950 roku. Jej syn J. P. (1) zbył część nieruchomości po matce ponad swój udział w spadku, a z nieruchomości oznaczonej numerem geodezyjnym (...) w obecnym kształcie nic nie dziedziczy i niczego nie zasiedział. Pozwany R. P. we wniosku o dział spadku podał zatem nieprawdę, a orzeczenia Sądu w tym przedmiocie są wadliwe.

Pozwani R. P. i A. W. wnosili o oddalenie powództwa w całości wskazując, że powodowie nie przedstawili żadnych nowych okoliczności, a wszystko zostało dokładnie wyjaśnione przez Sąd Rejonowy w Białymstoku w postanowieniu wstępnym o sygn. II Ns 2051/00 (II Ns 1149/02).

Sąd Okręgowy ustalił i zważył, co następuje:

Bezspornym jest, iż powodowie M. P. i Z. P. (1) oraz pozwany R. P. i J. W. są rodzeństwem i jednocześnie dziećmi J. P. (1) i B. P.. Z kolei J. P. (1) był synem Z. P. (2) i J. P. (2).

Bezspornym jest też, że J. P. (2) był drugim mężem Z. P. (2). Z pierwszego związku, ze S. G., posiadała ona dwoje dzieci: K. K. i W. G. (1). K. K. po swej śmierci również pozostawiła dwoje dzieci: J. K. i W. W., która pozostawiła z kolei syna – I. W. (1).

Poza sporem jest, że Sąd Rejonowy w Białymstoku postanowieniem z dnia 12 września 2000 roku w sprawie o sygn. II Ns 1893/00 stwierdził, że spadek po Z. P. (2), zmarłej dnia 04.04.1950 roku w B. i ostatnio zamieszkałej w B. przy ul. (...) nabyli na podstawie ustawy: syn J. P. (1), córka W. G. (2) i córka K. K. po 1/3 każde z nich. Natomiast spadek po J. P. (1), zmarłym dn. 27.02.1973 roku w B., ostatnio zamieszkałym w B. przy ul. (...) nabyli na podstawie ustawy: żona B. P. w 4/16 części, córka J. W. w 3/16 części, syn Z. P. (1) w 3/16 części, syn R. P. w 3/16 części i syn M. P. w 3/16 części /k. 18/.

Wskutek wniosku R. P. Sąd Rejonowy w Białymstoku w postępowaniu II Ns 1149/00 (II Ns 2051/02) o dział spadku postanowieniem wstępnym z dnia 26 września 2002 roku stwierdził, że B. P. z udziałem 20/48 części, M. P. z udziałem 3/48 części, J. W. z udziałem 3/48 części, Z. P. (1) z udziałem 3/48 części i R. P. z udziałem 3/48 części nabyli przez zasiedzenie własność nieruchomości położonej w B. przy ul. (...), składającej się z działek oznaczonych numerami geodezyjnymi: (...) o powierzchni 0,0017 ha, (...) o powierzchni 0,0004 ha, (...) o powierzchni 0,0010 ha i (...) o powierzchni 0,0704 ha – z dniem 04 kwietnia 1980 roku /pkt I/ i oddalił w pozostałym zakresie wnioszek M. P. o stwierdzenie zasiedzenia.

Sąd Okręgowy w Białymstoku postanowieniem z dnia 24 stycznia 2003 roku w sprawie o sygn. II Ca 787/02 na skutek apelacji M. P. postanowił oddalić tą apelację /k. 25/.

Poza sporem jest też fakt, że Sąd Rejonowy w Białymstoku w postępowaniu II Ns 1149/00 (II Ns 2051/02) o dział spadku po J. P. (1), B. P. i o zniesienie współwłasności postanowieniem z dnia 17 lutego 2006 roku ustalił, że przedmiotem działu spadku po J. P. (1) jest udział 1/3 w zabudowanej nieruchomości położonej w B. przy ul. (...), składającej się z działek oznaczonych numerami geodezyjnymi: (...) o powierzchni 0,0017 ha, (...) o powierzchni 0,0004 ha, (...) o powierzchni 0,0010 ha i (...) o powierzchni 0,0704 ha – dla której to nieruchomości w IX Wydziale

Ksiąg Wieczystych Sądu Rejonowego w Białymstoku prowadzony był Zbiór Dokumentów o nr (...), o wartości łącznej 127.341 zł.

Sąd ten ustalił również, że przedmiotem działu spadku po B. P. jest udział 20/48 we wspomnianej wyżej nieruchomości, oraz że przedmiotem zniesienia współwłasności R. P., M. P., J. W. i Z. P. (1) z ich udziałami po 1/4 części jest wspomniana wyżej nieruchomość.

Sąd Rejonowy w Białymstoku dokonał działu spadków i zniesienia współwłasności w ten sposób, że nieruchomość szczegółowo wyżej opisaną przyznał na współwłasność J. W. w 1/2 części oraz R. P. w 1/2 części, nakazał uczestnikowi postępowania M. P., aby w terminie trzech miesięcy od daty uprawomocnienia się orzeczenia opróżnił i wydał J. W. i R. P. wspomnianą nieruchomość, jak również zasądził tytułem spłaty na rzecz M. P. od J. W. i R. P. kwoty po 15.917,63 zł /k. 9, 26 – 26v/.

J. W. zmarła w dniu 27 kwietnia 2012 roku, pozostawiając ze spadkobierców męża A. W. i syna I. W. (2).

Powyższy stan faktyczny ustalono na podstawie zebranego w sprawie materiału dowodowego, tj. wymienionych dokumentów, przy czym co do zasady w powyższym kształcie nie był on w sprawie kwestionowany. Powód, precyzując swoje roszczenie o ustalenie w piśmie z dnia 13 listopada 2012 roku oraz na rozprawie w dniu 18 lutego 2013 roku wskazał jednoznacznie, iż jego „interesem prawnym w dochodzeniu roszczenia w postaci przedstawienia przez pozwanych dokumentów własności wskazanych w pozwie jest fakt wydania z rażąco obrażą przepisów prawa orzeczeń Sądu w sprawie o dział spadku po Z. P. (2) i jej synu J. P. (1) /II Ns 1149/02/, mocą których powód został okradziony z nieruchomości”. Powód M. P. nie ukrywał też, że według jego wiedzy żądane od pozwanych dokumenty nie istnieją, a fakt owego nieistnienia miałby stanowić dowód na bezprawne orzeczenia Sądu w sprawie II Ns 1149/02. pozwani wskazali natomiast na treść postanowienia Sądu Rejonowego w Białymstoku z dnia 17 lutego 2006 roku jako dostateczne wyjaśnienie wszystkich spornych kwestii.

Zgodnie z art. 189 kpc, powód może żądać ustalenia przez sąd istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego, gdy ma w tym interes prawny. Wypada przy tym podkreślić, iż regulacja ta, aczkolwiek zamieszczona w Kodeksie postępowania cywilnego, ma charakter materialnoprawny, stanowi bowiem podstawę dochodzenia roszczeń. Powództwo o ustalenie stosunku prawnego lub prawa może być uwzględnione wtedy, gdy spełnione są dwie przesłanki merytoryczne: interes prawny oraz wykazanie prawdziwości twierdzeń powoda o tym, że dany stosunek prawny lub prawo rzeczywiście istnieje. Pierwsza z tych przesłanek warunkuje określony skutek tego powództwa, decydując o dopuszczalności badania i ustalania prawdziwości twierdzeń powoda. Wykazanie zaś istnienia drugiej z tych przesłanek decyduje o kwestii zasadności powództwa /tak SN w wyroku z dnia 27 czerwca 2001 roku, II CKN 898/00, Lex nr 52613/.

Odnosząc się do powyższych przesłanek, niezbędnych do uwzględnienia powództwa o ustalenie istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego, należy przede wszystkim zdaniem Sądu stwierdzić, że powodowie nie wykazali zaistnienia po swej stronie interesu prawnego. Podane przez nich podstawy roszczenia zmierzały w istocie do ustalenia dowodu prawa własności, który z kolei miałby służyć za podstawę wzruszenia postanowienia Sądu Rejonowego w Białymstoku o stwierdzenie zasiedzenia, dział spadku i zniesienie współwłasności. Artykuł 189 kpc nie znajduje zaś zastosowania, jeżeli przepisy szczególne przewidują: a) odrębne powództwa, których treścią jest ustalenie istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa (np. o usunięcie niezgodności z art. 10 u.k.w.h.); b) powództwa o ukształtowanie; c) właściwość trybu nieprocesowego dla ustalenia stosunku prawnego lub prawa (np. stwierdzenie sukcesji praw spadkowych – art. 669–679 kpc, czy stwierdzenie nabycia prawa przez zasiedzenie – art. 609–610 kpc). Innymi słowy, postępowanie w sprawie o ustalenie nie może służyć naprawianiu ewentualnych nieprawidłowości zaistniałych w trakcie postępowania nieprocesowego, jako że w tym przypadku przewidziane są inne środki prawne. Znalazło to również potwierdzenie w orzecznictwie. Sąd Apelacyjny w Poznaniu w wyroku z dnia 13 kwietnia 2011 roku podkreślił, iż „nie ma interesu prawnego w wytoczeniu powództwa o ustalenie w trybie art. 189 kpc ten, kto może poszukiwać ochrony prawnej w drodze powództwa o zasądzenie świadczeń pieniężnych lub niepieniężnych jak i gdy ochrony tej może domagać się w ramach postępowania nieprocesowego, np. w sprawie o dział spadku /I ACa 261/11, Lex nr 898641/. Co więcej, „brak interesu prawnego w uzyskaniu orzeczenia ustalającego prawo lub stosunek

prawny ma miejsce wtedy, gdy te okoliczności faktyczne, na tle których powód występuje z żądaniem, uzasadniają wystąpienie z żądaniem zmierzającym do zaspokojenia roszczenia, o którym powód twierdzi, że mu przysługuje. W sytuacji gdy powód może żądać świadczenia lub uzgodnienia treści księgi wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym, nie ma interesu prawnego w żądaniu ustalenia stosunku prawnego lub prawa” /tak Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 4 marca 2011 roku, I CSK 351/10, Lex nr 785272/. Oba poglądy Sąd Okręgowy podziela zaś w całości. Powodowie mają zresztą świadomość przysługujących im środków prawnych, jako że M. P. przyznał na rozprawie w dniu 18 lutego 2013 roku, iż wniósł do Sądu Rejonowego w Białymstoku zarówno wniosek o wznowienie opisanego już wyżej postępowania nieprocesowego.

Zdaniem Sądu nie sposób też pominąć, że powodowie nie zmierzali do ustalenia istnienia bądź nieistnienia stosunku prawa /w postaci np. prawa własności/, ale żądali jedynie – co wyraźnie stwierdzili – okazania dokumentów mających być dowodem w innej sprawie. Można zatem przyjąć, że żądaniem w istocie objęte było ustalenie okoliczności faktycznej. Należy zaś w ocenie Sądu jednoznacznie stwierdzić, że nie można żądać na podstawie art. 189 kpc ustalenia stanu faktycznego lub faktu /tak Sąd Apelacyjny w Poznaniu w wyroku z dnia 10 marca 2010 roku, I ACa 140/10, Lex nr 626171/. Z tych też względów powództwo Z. P. (1) i M. P. podlegało oddaleniu.

O kosztach postępowania sądowego orzeczono na podstawie art. 102 kpc odstępując od obciążania nimi powodów z uwagi na ich bardzo trudną sytuację materialną.